

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

AntiLutherus Judoci Clichtouei Neoportuensis. Doctoris Theologi, Academiae Parrhisie[n]sis

Clicthove, Josse

[Köln], 1525

VD16 C 4189

Gymnasior[um] per alias adhuc r[at]iones approbatio, & rationu[m] Lutheri
illa improbantiu[m], dissolutio. XXX

urn:nbn:de:hbz:466:1-36183

LIBER SECVNDVS

(ut Cæsar in cōmentarijs de bello Gallico: libro sexto cōmēorat) cōfluere solita erat iuuentus: perdiscēdi cupida. Demū apud Christianos in diatribis literarijs habentur magistri & doctores: qui alijs in quouis genere disciplinæ tradāt præcepta ac documēta artis ex petita. Quodq; his maius est: ab ipsa sede apostolica, multis priuile gijs dotata sunt huiusmodi gymnasia, & à regibus atq; principib; in quorum ditione sunt instituta: non paucis libertatibus & immu nitatibus donata.

¶ Gymnasioꝝ per alias adhuc rationes approbatio: & ratio nū Lutheri illa improbantū dissolutio. Cap. XXX.

Ed & hoc in loco nō erit incōgruū, nō nullas insup afferre rationes: ad academiā cōmendationē am pliorem facientes. nec nō ea uerborū iacula retūde re: quæ Lutherus cōtra illas arcu hostili intorquet & euibrat. ¶ Certe si quis animo secū expēdat quā

ta utilitas enascatur ex publicis gymnasijs literarijs, & quātus tam morum q̄ doctrinæ fructus: facile sibi persuadebit, plurimum cō mendādā esse illorū institutionē & frequentationē. Quis enim certo numero cōsequi queat aut uerbo complecti: quot ex illis uiri castigatissimis formati moribus, uirtuteq; præstantissimi prodie re: qui postea totius reipublicæ cum ciuilib; tum ecclesiasticæ gu bernacula feliciter gesserunt. Quot item uiri doctrina excellentissi mi, & in omni genere disciplinæ exercitatissimi: ex scholis illis pces sere: qui uelut clara cæli luminaria: totum deinde mundū, suarum literarum eximio splendore illustrarunt. Et ut alios pene innume ros taceamus: nōne beatus Augustinus clarissimū ecclesiæ iubar, se à Tagastensi municipio in Africa (unde ortus erat) admodū tenui: ad Madaurensem urbem satis uicinam, capeffendarū literarū gratia, ac mox Carthaginē, distantiorē quidem sed celebriorem urbem, missum esse à parētibus suis magna cū eorū impensa ac omniū admiratione: attestatur circa principiū secundi libri suarū cō fessionum; Hæc autem ad celebres illas academias Augustini profectio, bonarūq; literarū in adolescentia perceptio: subministravit, haud dubie nō paruā opem & adminiculū exuberantissimæ illi do ctrinæ sacræ, quā postea affluenter more torrentis uberrimi effu dit. At uero Lutherus uitio dandos censeret ipsius Augustini pa rentes

Augustinus.

rentes quos tamē omnes ob tantā in filiū curā: summis extollebāt laudibus) quod ipsum curarint in gymnasiis literarijs, ingenuis disciplinis & moribus imbuendū. ¶ Adde, q̄ ad ea comparanda quę corpori sunt usui: publici sunt mercatus & nundinæ, ad quas undique cōfluūt stas certisq; t̄pibus quotānis mercatores: ut quę sibi cōducere putāt, comparēt. neq; durum illis est: relicta domo, ad ea proficisci loca, magno etiam interuallo à suis tectis distantia. Nam ut ait **Horatius**.

Impiger extremos currit mercator ad Indos:

Per mare, pauperiē fugiens: per saxa, per ignes.

Ad illa igitur cōsequenda quę animū excolant atq; perficiāt, uitutem in quā & scientiam: quis iure damnabit cōstitui in signes acadēmijs, ad quas uelut bonarū artium cōmūe & celebre emporiū, cōcurrāt adolefcētes discēdi cupidi; Nō em̄ in patrijs tectis natali ue solo: cōmode tā preciosas opes cōparare queant. tum ob præceptorum penuriam: à quibus recte possent altiorib⁹ disciplinis illic institui. tum etiam, quoniā ablegatio filiorum à domo paterna ad exteras regiones, studiorū gratia: apprime cōducit illoꝝ profectui. ne domesticis corrumpantur delitijs: aut indulgētiore educatione profusus eneruentur. Sic enim **Cicero** Romanæ patres eloquentię, filiū suū Athenas misit, celeberrimā eo tempore Græciæ acadēmiā: ut bonis artibus imbueretur. Ad quē in tertio libro suo rū officioꝝ: ita scribit. Suscepisti onus præterea graue: & Athenarū, & Cratippi. ad quos cū tanq̄ ad mercaturam bonarū artium sis profectus: inanem redire turpissimum est, dedecorantem & urbis authoritatē & magistrū. Quare quantum conniti animo potes, quātū labore contendere (si discēdi labor est: potius q̄ uoluptas) tantū fac ut efficias, ne ue cōmittas, ut cū omnia suppeditata sunt à nobis: tute tibi defuisse uideare. Hæc **Cicero**. In quib⁹ uerbis filiū suū dicit missum Athenas: tanq̄ ad mercaturam & emptionē bonarū artium in nundinis illis literarijs, ubi tū maxime artes omnes flourerunt. Cæterū **Lutherus** admittit quidem mercatorū seculariū ad publicas nundinas concursū: quo conquirāt sibi ea quę in corporis cedūt emolumentum. studiosorum uero cōfluxum ad gymnasia publica, quo consequantur ea quę ad animæ spectant cultum & decorem: prohibet. Vult itaq; corpus sedulo curari: animū

Cicero ad filiū suū.

LIBER SECVNDVS

111. uero negligi, incultumq; relinqui. ¶ Ex prædictis aut haud difficile fuerit ijs respondere: quæ cõtra scholas publicas obiecit in hoc libri sui loco Lutherus. qui postq; eas ineptissime cõtulit idolo Moloch: & quanti ab omnibus fiant, cū subfannatione cõtumeliosa, pmore suo descripsit (quæ omnia, quoniã responsione sunt indigna: hic consulto prætermittunt) tandẽ in hæc erumpit uerba. Et non uident parentes, nec qui uident curã: adolescẽtes hic pessimis moribus perdi, nullo prohibente. Iam scortatio, comessatio, & alia manifesta flagitia: mitius perdũt. At q; imbuunt philosophicis, gentilibus, humanis, impijs & sacrilegis opiniõibus: hic est ille ignis Moloch, nullis lachrymis satis deplorabilis. cū per eũ ij maxime deurent & pereant: qui sunt studiosissimi & pudicissimi in academijs iuuenes. Et paulo post. Academijs ab initio mudi satanas nihil ex cogitauit præsentius: ad uastãdã fidẽ & euangeliũ toto orbe. Hæc

1111. Lutherus. ¶ Ad quæ paucis respõdebimus, primũ id afferẽtes: corruptelã mox: plerũq; non cõtahi in academijs, sed in eas affer

ri ex praua educatiõẽ præcedente. Quẽadmodũ Quintilianus, auctor clarissimus, in primi libri sui de institutiõẽ oratoriã, cap. tertio differẽs, utrũ pueri utilit̃r domi an in scholis erudiant̃r: deplorãs corruptissimos puerorũ mores, quos ex nimia indulgẽtia parentũ malõq; exẽplo domi à teneris annis imbibũt, ait. Vtinã liberorũ nostrorũ mores: nõ ipsi perderemus. Infantiã statim delitijs soluimus. Mollis illa educatiõ quã indulgẽtiã uocam̃r: neruos om̃es & mẽtis & corporis soluit. Deinde enarratis aliq̃t dissolutionibus morũ, quæ à parentibus obijciunt̃r filiorũ adhuc tenellorũ oculis: subiungit. Fit ex his consuetudo: deinde natura. Discunt hæc miseri: anteq; sciant uitia esse. Inde soluti ac fluentes, non accipiũt ex scholis mala ista: sed in scholas afferũt. Hæc ille. Nonnulli uero adolescẽtes recte à parẽtib; educati, postq; in academiã se contulerũt: adhærent prauorũ contuberniõ atq; societati, & ex huiusmodi sodalitiõ perditissimos contrahunt mores, quoniã secundũ Sapiẽtis sen

Eccli. 13. tentiã. Qui tetigerit picẽ: inquinabit̃r ab ea. & qui cõmunicauerit superbo: induet̃r superbiã. Et paulo post idẽ ait. Qui se iunxerit fornicarijs: erit nequã. Alios inuenias qui ob genuinũ adolescentiã feruorẽ, quem recte rationis frenis non reprimunt ut deberent, in carnis uitia prolabantur: cum in academijs, studiorum gratia uersantur.

santur, quoniam suas sequuntur improbas cupiditates non acqui-
 escentes huic salubri Sapientis monito. **P**ost concupiscentias tuas
 Eccli. 18
 nō eas: & à uoluntate tua auertere. **S**i præstes animæ tuæ cōcupi-
 scētias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis. Quacūq; tamen ex
 causa reddantur adoleſcentes in scholis publicis corrupti moribus
 & discholi: nunquid hæc perditio & deprauatio eorum, academijs
 est ascribenda? quæ & ferulam adhibent disciplinæq; seueritatē
 ijs (qui sub pædagogis militant) scholasticis: & præcepta morum
 rectaq; uitæ instituta ex philosophiæ moralis, iuris pontificij atq;
 ciuilibus, nec non ex sacrarum literarum fontibus hausta: quotidie
 inculcant auribus discipulorum suorum. Quinimmo summo pe-
 re curant, ut non minus probis moribus instituti euadant suæ disci-
 plinæ alumni: quàm bonarum artium periti. Hominum igitur pec-
 cata sunt libidines & ebrietates, quæ in scholis ipsis committuntur:
 non ipsorum gymnasiolorum. Ex quibus etiam non pauci prodire
 solent probatissimis compositi moribus: quos illic sibi compararūt
 secundum regulas legesq; uiuendi inibi acceptas. Hos itaq; potius
 oculis nostris obijcere debemus, ad faciendam fidem q̄ in acade-
 mijs ipsis recta est morum institutio: q̄ ex leges corruptisq; mori-
 bus imbutos, qui præuaricatores sunt rectorum constitutionum
 in gymnasijs positarum ad uitam cuiusq; probe instituendam.

¶ Porro quod secundo loco in supradictis uerbis obiecit **L**uthe-
 rus: damnandas scilicet esse academias quoniam in eis imbuuntur
 adoleſcentes philosophicis, gentilibus, humanis, impijs & sacrilegis
 opinionibus: omnino à ueritate est alienū. Siquidē nihil in illis tra-
 ditur disciplinis quæ publica professione leguntur: quod sit contra
 fidem aut bonos mores. Et si qua talia aduersantia fidei aut probis
 moribus occurrerint inserta libris authorū qui suscipiuntur legen-
 di: admonentur auditores à lectoribus non esse ea in parte autho-
 ribus illis adhærendum. Quid ergo illic periculi est aut discriminis
 ne quis in errorem incidat? cū præmoniti sunt omnes: ut à fouea
 occurrente in uia sibi caueant. Sed quid tantopete philosophiā ex-
 horret **L**utherus: in crimē id uocās, q̄ philosophicis disciplinis im-
 buant qui in academijs nauāt operā studio literarū? cū præfulgide
 illæ lampades ecclesiæ, **C**hrysoſtomus, **B**asilius, **H**ieronimus, **A**u-
 gustinus, **A**mbrosius & ceteri patres antiqui: nequaquā fuerint eam

K 3 auerſati,

LIBER SECVNDVS

auerfati, sed miro amplexati ardore, q̄ persuasum habuerint, ean-
dem ad diuina myſteria cognoscenda aptam uiam ſternere: gra-
dumq̄ præparare. ſecundum illam beati Pauli ſententiam. Inuiſi-
bilia dei, à creatura mundi: per ea quæ facta ſunt, intellecta cõſpi-
ciuntur. ſempiterna quoq̄ uirtus eius: & diuinitas. Cui conſonat
& Salomon in libro Sapientiæ: rephendens ſacrilegos idolorum
cultores, q̄ operibus attendentes, nõ agnouerũt quis eſſet artifex.
Roma. 1 **A** magnitudine enim (inquit) ſpeciei & creaturæ: cognoscibiliter
Sapient. 13 poterit creator horum uideri. Inſinuat iudem beatus Iob eandem
Iob. 12 ſententiam: dicens. Nimirum interroga iumenta, & docebunt te:
& uolatilia cæli, & indicabunt tibi. Loquere terræ, & responde-
bit tibi: & narrabunt piſces maris. Quis ignorat q̄ omnia hæc, ma-
nus domini fecerit? Hæc ille. Atqui philoſophia potiſſimũ natu-
ralis cum ſuis appendicibus, rerũ ſenſibilium proprietates, naturalia
q̄ conditiones nobis adaperit: quibus tanq̄ aptis quibusdam gradi-
bus aſurgamus ad dei omniũ conditoris agnitiõem. Quis igit con-
temnendam recte duxerit philoſophiã: quæ nos tanto munere lo-
cupletat? Ad hæc, beatus pater Auguſtinus in ſecundo libro de
Auguſtinus. doctrina Chriſtiana latius ediſſerit: q̄ ignoratio naturæ qualitatis
q̄ rerũ, ut animalium, herbarum aut lapidum: imperitiã iudem pro-
prietatis numerorum, in ſacris literis ſparſim poſitorum, deniq̄ &
ignorantia muſices: multũ præſtet interdũ impedimẽti, ad rectã
diuinæ ſcripturę apertamq̄ intelligentiam. Hæc aut omnia, nõne
ab ipſa philoſophiã & certis eius partibus ſunt precario accipiendæ?
Sed omniũ bonarũ disciplinarũ oſor & hoſtis eſt Lutherus: pro-
bato oẽs authores & in primis Ariſtoteleũ unicũ philoſophiæ pa-
rentẽ, inſolenter aſpernans. ¶ **Q** aut illa quæ in academijs legunt,
plærunq̄ gentiliũ authorũ ſunt dicta: non debet quenq̄ deterre-
re ab eorũ lectione aut ſtudio, modo ueritati ſint cõſentanea. Quĩ
ſecundũ beati Ambroſii ſententiã, Verum à quocũq̄ dicat: à ſpũ
ſancto eſt. Et Auguſtinus admonet, ſi qua apud gentiles inueni-
antur authores, aut fulciendæ ueritati aut formandis moribus ido-
nea: nos ea abhorrere nõ debere, ſed tanq̄ ab iniuſtis accepta poſ-
ſeſſoribus, in noſtrũ uſum accõmodare, haud aliter q̄ populus Iſra-
eliticus iubente dño accepit cõmodato ab Aegyptijs uafa aurea et
argentea, ueſtemq̄ pluſimã: & ita ſpoliauit Aegyptios. Deniq̄ te-
nenda

Ambroſius
Auguſtinus.
in ſecundo li.
de doctrina
Chriſtiana.
Exod. 11. et 12

nenda nobis est semper & illa Senecæ sententia. Non à quo dicitur: sed quid dicatur, attende. ¶ Verū opinionibus tantū (ait **Lutherus**) imbuunt: qui in academijs incumbunt literarū studio, Cui occurrendum est, non opinionibus, quæ ob incertitudinem propositæ sententiæ, reddunt animū fluctuantem: sed scientijs, firmitatē atq; certitudinem assertorū annexam habentibus: institui bonarū artū studiosos. modo disciplinæ ipsæ in sua puritate atq; natiuitate tradantur: exquiraturq; recta primorum authorum intelligentia. Nunquid (obsecro) in sacris literis dicit **Lutherus** opiniones tantum contineri: & non solidam rerum ueritatē? In iure uero canonico & ciuili: demitit **Lutherū**, nihil nisi opiniones inuenire. Similiter & in medicæ artis aphorismis atq; canonibus: nec nō in artū liberaliū axiomatibus & theorematibus: nescio quomodo solas opiniones deprehendet. cū disciplinæ mathematicæ omniū cōfessione sint certissimæ, nullasq; admittāt opiniōes. Et hæc ipsa, quæ modo in ordinē digessimus, sunt disciplinæ genera: quæ fere in gymnasijs publica solent tradi professione. Aut enim theologiæ, aut iuris, aut medicinæ, aut philosophiæ, in eis & audiuntur lectiones: & magisteria expetunt. Caterum q; humana dogmata dicat **Lutherus** in gymnasijs tradi: ferendum quidem est, q; plærq; in eis disciplinæ circa humanarū rerum cognitionem obuersentur: licet non desint & diuinorum mysteriorū contemplationes & sancta documenta: quæ potissimum in theologicæ professionis facultate proponuntur ediscenda. ¶ Porro id nequaquā ei tribuendum: q; in Christianorum gymnasijs, in cathedra doctorum & frequēti auditorio, edoceantur impia & sacrilega dogmata, quemadmodū hic assert. In omni enim disciplinarū genere, quarum publica lectio in academijs exercetur: quæcunq; impia sunt & sacrilega, explodunt, exhibant & eliminantur. puritasq; & synceritas sanæ doctrinæ, in illis exacte seruatur: secundū ipsam scholarū institutionem, leges & scita. Quod si fortasse secus ab aliquibus fiat particulatim: id per exorbitationē à recta illarū fit regula, et per declinationem à legitima constitutiōe. Quæ quidem oberratio (si qua talis obligat) castiganda est et emēdāda, reflectēdaq; in rectitudinē nō aut ipsa gymnasia idcirco dānanda, aut dāda probro. Minime uero omniū id ferendum: quod in suorum uerborum paulo ante citatorum,

Seneca.
VI.

VII.

LIBER SECVNDVS

torum calce profert Lutherus, satanam scilicet excogitasse academi-
as ad uastandam fidem & euangelium: & nihil illis presentius
ipsum adinuenisse à mundi principio, ad inducendam religioni
Christianæ extremam perniciem. Qui enim inimicus est uerita-
tis, & errorum nebulas uult toti offundere atque inducere mun-
do: quomodo academias excogitauit, per quas discutiantur illæ
tenebræ mendaciorum, & ueritatis claritas elucescat? Cum etiam
satanas, uirtutis sit hostis capitalis: quomodo curauit gymnasia cõ-
stitui, in quibus ad probe honesteque uiuendum instituantur ho-
mines, castigatisque moribus formentur? **S**ed in hisce Lutheri
uerbis refellendis (quæ, ut uerum fatear, uix digna sunt improba-
tione) prolixior æquo fortasse protractus est sermo. Quem ut tan-
dem cum præsentis libro claudamus: id unum autumamus nos sa-
tis persuasum omnibus reliquisse, nequaquam damnanda
esse hæc publica literarum studia: sed plurimum com-
mendanda, quod ex ijs magna procedat utilitas
in ædificationem ecclesiæ, in animarum salu-
tem, & dei (qui scientiarũ dominus est)
honorem. **C**ui sit laus & gloria, nec-
non gratiarum actio: in secu-
la seculorum Amen.

1. Regũ. 2

SECVNDI LIBRI, ECCLESIAE
LVTHERANAÆ CONFV-
TATORII: FINIS.